

Een bijzondere aanwinst: ingekorven vleermuis (*Myotis emarginatus*)

ERWIN J.O. KOMPANJE *

DE INGEKORVEN
VLEERMUIS VAN PUTH-
SCHINNEN, 26 AUGUSTUS
2000 (COLLECTIE NMR
9990-01048). ONGEVEER
OP WARE GROOTTE.
[FOTO: JAAP VAN LEEUWEN]

Het Natuurmuseum Rotterdam ontvangt met enige regelmaat dode inheemse vleermuizen. In ongeveer 85% van de gevallen betreft het exemplaren van de gewone- of van de ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus* en *Pipistrellus nathusii*). Toen Gilbert de Vries uit Geldrop onze collectiebeheerder zoogdieren Erwin Kompanje belde met de mededeling dat hij twee dode vleermuizen van Wolfgang Stienis uit Roermond had aangenomen en in zijn vriezer had gelegd, leek er geen dringende reden te zijn om onmiddellijk in de auto te stappen. Onlangs haalde Erwin het zakje met de dode diertjes op en deed een verrassende ontdekking. Hier volgt zijn verslag.

Rosse vleermuis

Thuisgekomen heb ik de inmiddels ontdooide dieren wat beter bekeken. Tot mijn verrassing waren het twee soorten die je wat minder vaak in handen krijgt. De grootste van de twee was voor wat betreft de determinatie geen groot probleem. Het was een forse vleermuis met lange slanke vleugels en een rossige haarkleur. Al snel kon ik het volwassen vrouwelijke exemplaar op soort brengen: een rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*). Het onfortuinlijke dier was op 27 september 2000 levend - in het prikkeldraad hangend - gevonden te Meerssen (L.). Enige tijd later overleed de vleermuis in de vleermuisopvang van Wolfgang Stienis. Deze soort komt op vele plaatsen in Nederland voor. De Nederlandse populatie wordt op circa 6000-8000 exemplaren geschat (Boonman *et al.* 1997). In

Midden-Limburg, in de ruime omgeving van Roermond, zijn op drie locaties circa 80 exemplaren geteld. De Zuid-Limburgse populatie werd in 1997 op circa 200-400 exemplaren geschat. De meeste zijn in het noorden en westen van ons land te vinden. Dat vleermuizen, met name de grotere soorten, in prikkeldraad verongelukken is een al meerdere malen eerder beschreven verschijnsel (Voute 1992). Een rosse vleermuis in het prikkeldraad heeft naar mijn weten vier maal eerder (vijf gevallen) de literatuur (de nieuwsbrief van de Vleermuiswerkgroep Nederland) gehaald (Boonman 1991; Van Laar 1990; Hepp *et al.* 1990; Verheggen & Erkenbosch 1990).

Ingekorven vleermuis

De andere, aanzienlijk kleinere soort was lastiger te determineren, maar nadat een zeer karakteristiek

kenmerk aan het oor gevonden werd, was het dier snel op naam gebracht. Het betreft een volwassen mannelijk exemplaar van de ingekorven vleermuis (*Myotis emarginatus*). Deze warmtemin-

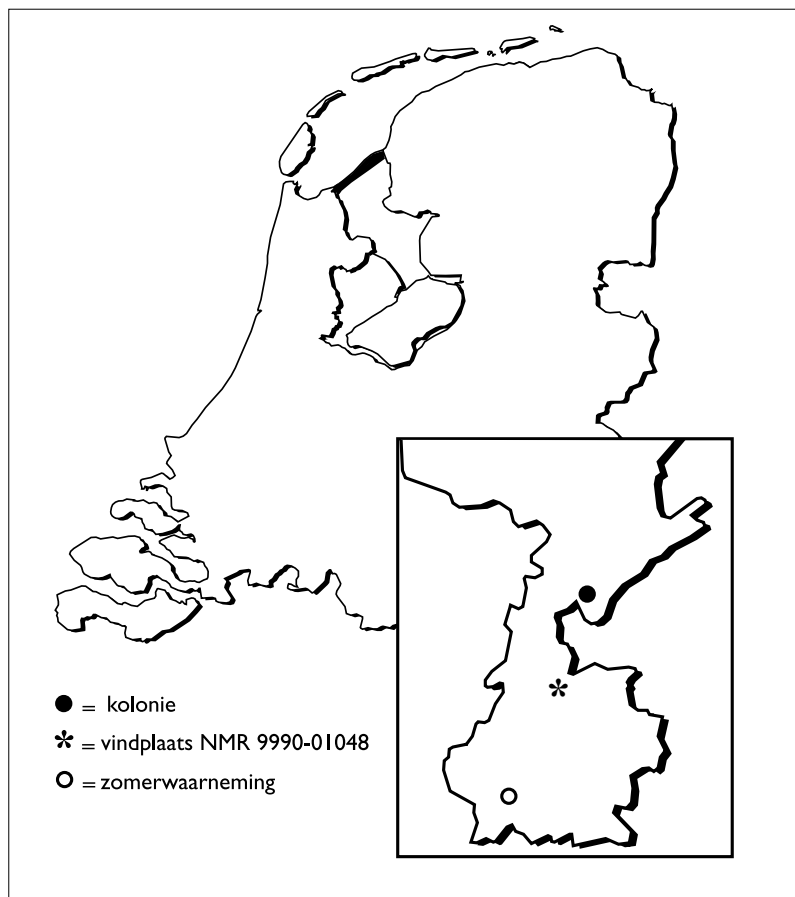
HET OOR VAN DE
INGEKORVEN VLEERMUIS VAN
PUTH-SCHINNEN. HET PIJLTJE
WIJST NAAR HET
KENMERKENDE 'TRAPJE'.
[FOTO: JAAP VAN LEEUWEN]

nende soort heeft een ruime verspreiding in zuidelijk, zuidoost en centraal Europa (België, Luxemburg, Frankrijk, Spanje, Portugal, Zuid-Duitsland, Zwitserland, Oostenrijk, Italië, Zuid-Polen, Tsjechië, Slowakije, Hongarije, vrijwel de gehele Balkan en het zuiden van de voormalig Sovjet-Unie) (Mitchell-Jones *et al.* 1999). In Nederland komt het diertje alleen in het zuiden van Limburg voor. Langs vrijwel de gehele noordgrens van haar verspreidingsgebied is de ingekorven vleermuis zeldzaam en bedreigd. De zomerpopulatie werd in 1997 in Nederland op slechts 150-200 exemplaren geschat (Vergoossen & Buys 1997). De gemeente Echt vormt in Limburg de noordgrens van het voorkomen. Hier overwintert het leeuwendeel van de populatie en is er een kraamkolonie in de Cisterciënzerabdij Lilbosch. Het overwinterende aantal in de Zuid-Limburgse kalksteengroeven werd in 1986 werd door Glas op 50-75 exemplaren en in 1997 door Vergoossen & Buys tussen 130 en 150 exemplaren geschat.

Ons dier werd op 26 augustus 2000 door een huiskat in Puth Schinnen (globaal gezien op de grens van de atlasblokken 60-52 en 60-53) levend thuisgebracht. Het dier overleed in de vleermuisopvang van Wolfgang Stienis. Vergoossen & Buys (1997) schrijven dat in die zomer in tenminste vier kilometerhokken binnen atlasblok 60-23 waarnemingen zijn geregistreerd. De enige bevestigde zomerwaarneming daarbuiten was in de nacht van 9 op 10 augustus 1989 nabij Valkenburg in atlasblok 62-21.

Niet de eerste katvangst

De soort dankt haar naam aan het duidelijke 'trapje' in de buitenrand van het oor, hetgeen bij ons exemplaar zeer duidelijk zichtbaar is (zie foto). Dat huiskatten vleermuizen vangen is zeldzaam, maar wel eerder beschreven (Bruijn 1990; Anonymus 1996). Glas (1986) beschreef dat in juni 1947 te Sittard (atlasblok 60-32) twee geringde vrouwelijke ingekorven vleermuizen door katten werden gegrepen, waardoor ons exemplaar niet de eerste katvangst voor deze

DE VERSPREIDING VAN DE INGEKORVEN VLEERMUIS IN NEDERLAND IN DE ZOMER (1986-1993), NAAR VERGOOSSEN & BUIJS (1997), MET DE VINDPLAATS VAN NMR 9990-01048. [ILLUSTRATIE: JAAP VAN LEEUWEN]

soort is. Al met al zijn deze twee vleermuizen een welkome aanwinst voor onze zoogdiercollectie. De rosse vleermuis is onder nummer NMR 9990-01049 en de ingekorven vleermuis onder nummer NMR 9990-01048 in de collectie opgenomen. Beide vleermuizen worden op alcohol bewaard.

Ik dank Wolfgang Stienis voor zijn bereidheid om de vleermuizen aan het Natuurmuseum Rotterdam te schenken en Gilbert de Vries voor zijn bemiddelende rol daarin.[]

Referenties

- Anonymus, 1996 - Springkat en vleermuis - VLEN nieuwsbrief 24: 14
- Boonman, A.M., 1991 - Rosse vleermuis overleeft aanvaring met prikkeldraad (II) - VLEN-Nieuwsbrief 10: 10-12
- Boonman, A.M., W. Bongers & P. Twisk, 1997 - Rosse vleermuis *Nyctalus noctula* (Schreber, 1774) - In: H. Limpens *et al.* (red), - Atlas van de Nederlandse vleermuizen - KNNV Uitgeverij, Utrecht
- Bruijn, Z., 1990 - Een huiskat *Felis catus* als predator van vleermuizen - Lutra 33: 30-34
- Laar, V. van, 1990 - Rosse vleermuis *Nyctalus noctula* dood aangetroffen in het prikkeldraad - VLEN-Nieuwsbrief 5:13
- Glas, G.H., 1986 - Atlas van de Nederlandse vleermuizen 1970-1984, alsmede een vergelijking met vroegere gegevens - Zoölogische Bijdragen 34
- Hepp, P., N. Hepp & A.M. Voûte, 1990 - Help, er zit een vleermuis in het prikkeldraad - VLEN nieuwsbrief 5: 12-13
- Mitchell-Jones, A.J., G. Amori, W. Bogdanowicz, P.J.H. Reijnders, F. Spitzenberger, M. Stubbe, J.B.M. Thissen, V. Vohralik & J. Zima, 1999. The Atlas of European Mammals. Poyser, London
- Vergoossen, W.G. & J.C. Buys, 1997 - Ingekorven vleermuis *Myotis emarginatus* (Geoffroy, 1806) - In: H. Limpens *et al.* (red) - Atlas van de Nederlandse vleermuizen - KNNV Uitgeverij, Utrecht
- Verheggen, L. & H. Erkenbosch, 1990 - Rosse vleermuis overleeft aanvaring met prikkeldraad - VLEN-Nieuwsbrief 7:16-17
- Voûte, A., 1992 - Vleermuizen in het prikkeldraad - Zoogdier 3(4): 16-18